

تبیین امنیتی واژه‌خوف در قرآن کریم

اصغر افتخاری^۱

نعمت نعمتی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۳۰

چکیده

موضوع امنیت در قرآن کریم در قالب مفاهیم خاصی طرح و ارایه شده که در این میان واژه خوف به دلیل دلالت بر بعد سلبی امنیت از اهمیت بالایی برخوردار است. عدم پرداختن تحلیلی به این موضوعات می‌تواند به ضعف گفتمان و الگوی امنیت اسلامی امنیت منجر شود. هدف این نوشتار تبیین امنیتی خوف از طریق استنباط دلالت‌های امنیتی آیات مربوط به واژه خوف در قرآن کریم است. بر این اساس سؤال اصلی آن است که: دلالت‌های امنیتی خوف در قرآن کریم کدامند؟ برای پاسخ به این سؤال از روش محتوای متن محور استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد مرجع امنیت، تأمین‌کنندگان امنیت، سیاست‌های نیل به عدم خوف، انواع امنیت، زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی، عوامل ایجاد خوف، راه‌های پیشگیری از خوف و انواع خوف از مفاهیم اصلی قابل استنباط و بهره‌برداری و استخراج از آیات قرآن کریم مربوط به واژه خوف در ارتباط با امنیت می‌باشند. دو نوع خوف وجود دارد، خوف منفی و خوف مثبت. خوف مثبت از نظر اسلام و قرآن کریم خوب است. مرجع امنیت گاهی همه انسان‌ها و گاهی بخشی از انسان‌ها به ویژه انسان‌هایی که ایمان آورده و عمل صالح انجام می‌دهند است. بیشترین آیات مربوط به تأمین‌کنندگان امنیت و بالاترین آن‌ها خداوند و انبیا الهی هستند. بیشترین تأکید بر انفاق، ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح به عنوان سیاست‌های نیل به عدم خوف می‌باشد. افشای اسرار محرمانه و پخش شایعات از جمله زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف هستند. شیطان و اولیایش و عمل‌کنندگان به دستورات آن از عوامل مؤثر در ایجاد خوف بوده و توجیه و آگاه‌سازی عموم مردم از راه‌های پیشگیری از خوف به شمار می‌رود. همچنین نتایج این پژوهش برای تحلیل‌گران، کارشناسان و مسئولین و مدیران حوزه امنیت قابل استفاده می‌باشد.

کلید واژگان: امنیت، تبیین امنیتی، خوف، قرآن کریم

^۱ استاد دانشگاه امام صادق (ع) @eftekhari@isu.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی و عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع) - نویسنده مسئول
n.nemati@sndu.ac.ir

مقدمه

بحث درباره امنیت از دیرباز مورد توجه بوده است؛ از هنگامی که انسان‌ها بر آن شدند تا در کنار هم به صورت دسته جمعی زندگی کنند، نیاز به امنیت را بیشتر احساس کردند. با نگاهی به تاریخ بشر، از آغاز تاکنون به نظر می‌رسد که این احساس و تقاضا برای امنیت همیشه مطرح بوده و بشر به شکل‌های مختلف سعی در تحصیل آن داشته است. امنیت از مباحثی است که قلمرو و گستره آن تمامی ابعاد حیات فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اخلاقی انسان را در بر می‌گیرد. از این رو، افزون بر حکومت‌ها، هر یک از مکاتب الهی و مادی به نقش و جایگاه امنیت توجه دارند. البته هر مکتب با نوع نگرش ویژه خود به هستی، جهان و انسان بدان نظر افکنده است. (هاشمیان فرد، ۱۳۹۰: ۱۷)

آموزه‌های اسلامی بر اساس جهان بینی، هستی شناسی، انسان شناسی و معرفت شناسی ویژه خود تفسیر واقع‌بینانه‌تری از امنیت ارائه کرده است. در نگاه قرآن کریم امنیت واقعی در همه ابعاد آن، نتیجه به کار بستن دستورات الهی است. برای شناخت آن باید قرآن را به نطق درآورد تا انسان و امنیت آن را معرفی نماید و عوامل امنیت سازی و امنیت سوزی را بازگوید که قرآن کتاب هدایت است، بشر را به سوی حق و راه راست هدایت می‌کند و جز گمراهان در آن تردید نمی‌کنند. آورنده آن جز به راه رشد و هدایت دعوت نفرمود. هیچ دگرگونی در آیات آن پدید نخواهد آمد، آسمان‌ها و زمین دگرگون می‌شوند ولی در هیچ یک از سخنان آن دگرگونی راه نخواهد یافت. خداوند متعال در قرآن کریم به همه موضوعات و نیازهای اساسی بشر اشاره و دستورات و راهنمایی‌های لازم را برای تأمین آن‌ها بیان فرموده است. یکی از نیازهای اصلی انسان‌ها تأمین امنیت است. قرآن کریم به این نیاز اساسی نیز پرداخته است. برای بحث از هر موضوعی به ویژه مسئله مهمی چون امنیت و تحصیل آن، نیاز به شناخت آن موضوع وجود دارد. خداوند بحث امنیت و ابعاد و سطوح مختلف آن را با واژگان مختلفی بیان کرده است. برای شناخت دقیق امنیت از دیدگاه قرآن کریم نیاز است تمام واژگان مرتبط با امنیت مورد تحقیق قرار بگیرند.

بحث امنیت در قرآن کریم با واژگان مختلفی طرح و بیان شده است، واژگانی مانند: آمَن، خَوْف، سکینه، اطمینان، حزن، ارهاب و ... برای شناخت دقیق و کامل امنیت و ارکان و ابعاد مختلف آن

لازم است تمام واژگان مربوط به امنیت مورد بررسی و تحقیق قرار گیرند. در این تحقیق با توجه به ظهور واژه خوف در معنای عدم امنیت و کاربرد زیاد آن در مطالعات امنیتی، صرفاً به بررسی و تحلیل ارزش امنیتی این واژه پرداخته شده است.

مفاهیم امنیتی‌ای که در قرآن کریم ذکر شده‌اند از حیث معنایی معمولاً به دو گروه اصلی تقسیم می‌شوند، مفاهیم ناظر بر ابعاد سلبی امنیت و مفاهیم ایجابی. خوف به دلیل آن که از جمله واژگانی است که ناظر بر نقش عوامل بیرونی در ایجاد احساس ناامنی و ترس در انسان است، در زمره این دسته از واژگان است. در تحقیق حاضر دلالت‌های امنیتی این واژه مورد تحلیل واقع شده است.

این تحقیق از حیث موضوعی دارای اهمیت است چرا که به موضوع مهم خوف پرداخته، به ویژه این که به عنوان رکن اصلی در مطالعات سلبی امنیت مطرح است. از حیث رویکردی نیز تحقیق مهم ارزیابی می‌شود چرا که به تبیین دیدگاه اسلامی با محوریت قرآن کریم پرداخته است. از نظر کاربردی نیز تحقیق مهمی است چرا که می‌تواند در اصلاح گفتمان امنیت رایج و بنای گفتمان بومی در جمهوری اسلامی ایران کمک نماید. عدم پرداختن به کلید واژه خوف و سایر موضوعاتی از این قبیل در قرآن کریم منجر به بروز انحراف در گفتمان امنیتی حاکم بر جامعه شده و در نتیجه فرآیند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری امنیتی را مخدوش می‌نماید. این موضوع بیانگر ضرورت نظری و کاربردی تحقیق حاضر می‌باشد.

هدف اصلی تحقیق

تبیین امنیتی واژه خوف از طریق تحلیل دلالت‌های امنیتی آن در قرآن کریم و اهداف فرعی آن شناسایی انواع امنیت در آیات مربوط به خوف، شناسایی انواع خوف، شناسایی زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف، شناسایی عوامل ایجاد خوف، شناسایی مرجع امنیت در آیات مربوط به خوف، شناسایی تأمین‌کنندگان امنیت از طریق بررسی آیات مربوط به خوف، شناسایی سیاست‌های نیل به عدم خوف، شناسایی راه‌های پیشگیری از خوف می‌باشد.

سؤال اصلی تحقیق

دلالت‌های امنیتی واژه خوف در قرآن کریم چیست؟ سؤالات فرعی متناظر با اهداف فرعی می‌باشد.

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از حیث نوع، بنیادی است. برای گردآوری داده‌ها از روش اسنادی و تکنیک کتابخانه‌ای استفاده شده است. برای این منظور تفاسیر معتبر و مبنا مانند تفسیر المیزان علامه طباطبایی، تفسیر نور حجه الاسلام قرائتی، تفسیر نمونه مکارم شیرازی انتخاب شده و مبنای کار بوده‌اند. برای تحلیل داده‌ها نیز از روش تحلیل محتوای متن محور استفاده شده است.

جامعه آماری شامل کل آیات شریفه‌ای است که واژه خوف و مشتقات آن در آنها بوده‌اند و جامعه نمونه نیز تمام شمار انتخاب شده است. با توجه به جستجوی انجام شده از قرآن کریم در ارتباط با خوف و مشتقات مربوط به آن، ده مشتق با عناوین: الخوف، الخوف، تخوف، خوف، خوف، خوفاً، خوفهم، نخوفهم، یخوف، یخوفونک یافت شد. از مجموع ده مشتق مربوط به خوف، تعداد ۳۰ آیه در ۱۸ سوره مبارکه از مجموع ۱۱۴ سوره به دست آمد. (سوره مبارکه بقره ۷ آیه، آل عمران ۲ آیه، نساء ۱ آیه، مائده ۱ آیه، انعام یک آیه، اعراف ۳ آیه، یونس ۲ آیه، رعد ۱ آیه، نحل ۲ آیه، اسراء ۱ آیه، نور ۱ آیه، روم ۱ آیه، سجده ۱ آیه، احزاب ۱ آیه، زمر ۲ آیه، زخرف ۱ آیه، احقاف ۱ آیه، قریش ۱ آیه) که در جدول معنایی آتی جزئیات آن‌ها آمده است. با عنایت به اینکه خوف یکی از مدخل‌های ورود به بحث امنیت است هیچ یک از آیات شریفه حذف نشدند.

پیشینه تحقیق

با توجه به موضوع و روش تحقیق حاضر بررسی صورت گرفته در منابع حکایت از آن دارد که تحقیقی با این عنوان انجام نشده است اما منابع مرتبطی با موضوع وجود دارد که در آن‌ها بحث‌های مفهومی خوف و یا بررسی گونه‌ای از خوف آمده و ربط امنیتی در آن‌ها ضعیف است. در این خصوص می‌توان به موارد زیر اشاره داشت:

۱. روح‌الله، ملکیان (۱۳۸۸) در مقاله‌ای به بررسی تحلیل نماز خوف اهتمام نموده است. این مقاله بر محور تفسیر آیات ۱۰۱ تا ۱۰۳ سوره نساء که در مورد نماز خوف است، تحریر شده است. نویسنده در ضمن بررسی آیات مزبور و تشریح کیفیت نماز خوف، بیان می‌کند که این آیات بر خلاف نظر برخی از مفسران در غزوه ذات الرقاع یا بعضی از غزوات دیگر نازل نشده، بلکه در سفر پیامبر (ص) به سوی حدیبیه برای انجام اعمال حج نازل گردیده است؛ همچنین نماز خوف پیامبر (ص) در این سفر، کامل و تام بوده و نماز اقتدا کنندگان، یک رکعتی بوده است.

۲. محمود طیب حسینی، (۱۳۹۲) به بررسی خوف در ذیل مفهوم خشیت پرداخته است. در مقاله حاضر، پس از بحث در انکار ترادف این دو واژه، تفاوت‌هایی که بعضی از دانشمندان و مفسران چون ابوهلال عسکری، محقق طوسی و علامه طباطبایی برای خوف و خشیت قائل شده‌اند نیز در معرض نقد قرار گرفته است. همچنین، با معیار و مرجع قرار دادن قرآن کریم به عنوان یک منبع اصیل در معناشناسی کلمات و با دقت در کاربردهای قرآنی این دو واژه، اثبات شده که: «خشیت» آن ترس ارادی است که از روی علم و معرفت همراه با تعظیم، در نفس آدمی ایجاد می‌شود و او را به فروتنی وامی‌دارد؛ اما «خوف» آن انفعال نفسانی و واکنش غریزی و طبیعی نفس انسانی یا حیوانی است که بر اثر انتظار فرارسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند پدید می‌آید. یکی از اساسی‌ترین کلیدهای استنباط تفاوت «خوف» و «خشیت» در کاربردهای قرآنی آن است که خوف - که امری طبیعی و غریزی است - در برابر غیر خدا به پیامبران نسبت داده شده، اما هیچ‌گاه خشیت از غیر خدا به آنان نسبت داده نشده است.

۳. نسرین، کریم پور و محمد، کاظم یوسف پور (۱۳۹۳) در مقاله‌ای به معانی خوف و رجا در قرآن و تأویل آن در مثنوی مولوی پرداخته است. این مقاله کوشیده است ابتدا مفهوم این دو واژه را در قرآن کریم بکاود و سپس تأویلات عرفانی این مفاهیم را در نگاه و اندیشه مولوی بررسی نماید. در این رهگذر، سیر مفهومی و تاریخی این دو مفهوم در اندیشه و کلام متصوفه و عرفا تا عصر مولانا نیز به اختصار بررسی می‌گردد. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که مولانا با تکیه بر قرآن و آموزه‌های دینی، احادیث و روایات به این دو مقوله مکمل نگریسته و در تبیین مفهوم و حقیقت خوف و رجا با تأثیر از کلیت اندیشه عارفان اهل سکر، اندیشه خاص و تفکر عاشقانه خود را به کار

گرفته است. مولانا با تلفیق رجا و عشق، رجا را بر خوف برتری می دهد تا اندیشه غالب در مثنوی، یعنی عشق و وصال، در اجزای آن نیز تبلور یابد.

ادبیات نظری تحقیق

در این قسمت ابتدا به مفهوم شناسی لغوی و اصطلاحی امنیت و خوف می پردازیم، سپس خوف را در روایات بررسی و در انتها به تجزیه و تحلیل خوف در قرآن کریم و دلالت‌های امنیتی آن که موضوع این تحقیق است، اشاره می کنیم.

مفهوم شناسی

امنیت

امنیت در لغت به معنای در امان بودن، بی بیمی، آسایش، بی هراسی (معین، ۱۳۵۳: ۳۵۴)، اطمینان و سکون قلبی (راغب اصفهانی، ۱۳۸۸: ۲۱) و در اصطلاح به معنای نبود تهدید نظامی برای ملت و یا توان نگهداری کشور از هجوم دشمنان و یا محافظت کشور در دفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی و منافع ملی است. (شریعتمدار جزائری، ۱۳۸۵: ۷)

اما بی شک این حد از تعریف وافی به مقصود نیست و باید برای رسیدن به تعریفی مناسب مؤلفه‌های امنیت را لحاظ کرد. در این زمینه می توان گفت: اولاً شرایط امن آن است که ارزش‌های حیاتی برای فرد، جامعه و کشور به عنوان مرجع امنیت، از تهدیدات مصون باشد و ثانیاً امنیت در اندیشه اسلامی وضعیتی است که در پرتو آن زمینه عبادت خداوند متعال و در نتیجه قرب به باری تعالی فراهم شود و بر همین اساس امنیت فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، ملی و جهانی تماماً در این راستا باید جهت گیری شود. (لک زایی، ۱۳۸۵: ۱۰)

با توجه به اینکه مرجع امنیت، چه دانسته شود، تعریف از امنیت متفاوت می شود. در این زمینه دو دیدگاه متفاوت در خصوص مرجع امنیت وجود دارد که یکی دولت را مرجع امنیت دانسته و بیان می دارد؛ امنیت از حیث ماهیت ایستا بوده و ناظر بر دولت است. (افتخاری، ۱۳۸۱: ۳۴۵) و دیگری فرد را

مرجع امنیت دانسته و بیان می‌دارد؛ بنیان فرد است نه دولت، دولت می‌تواند بستری کاملاً مناسب برای مطالعات امنیت باشد. با تغییر این کانون است که درک بهتر مفهوم امنیت میسر خواهد شد. (آر.دی، ۱۳۸۰: ۱۲۱)

با عنایت به آنچه بیان شد، امنیت را می‌توان از دو منظر تعریف کرد؛ ابتدا آن که بر تعریفی ساده از امنیت که از درون گفتمان سلبی بیرون می‌آید، اکتفا کرد که بر این اساس امنیت عبارت است از؛ وضعیتی که منافع حیاتی بازیگر از سوی دیگر بازیگران یا در معرض تهدید نباشد و یا در صورت وجود تهدید احتمالی بازیگر توان دفع و مدیریت آن را با هدف صیانت از منافع خود داشته باشد. (آر.دی، ۱۳۸۰: ۱۲۱) یا به سراغ تعریف پیچیده‌ای که از درون گفتمان ایجابی بیرون آمده است رفت؛ تعریفی که امنیت را وضعیتی مبتنی بر وجود نوعی رابطه‌ای معقول و متناسب بین خواسته‌های بازیگران با داشته‌های ایشان درون یک واحد سیاسی می‌داند که در نهایت تولید رضایتمندی نزد بازیگران می‌کند. (آر.دی، ۱۳۸۰: ۱۲۱)

خوف:

در فرهنگ جدید عربی - فارسی، خوف به معنای حذر و پرهیز کردن، احساس خطر کردن (فرهنگ جدید عربی - فارسی، ۱۳۸۹: ۱۷۶) و در فرهنگ لغات فارسی، به معنی باک، پروا (انصاف پور، ۱۳۷۳: ۴۰۱) معنا شده است. ابن فارس ماده «خوف» را دارای یک معنای اصلی دانسته و آن ترس و هراس (دُعْر و فَزَع) است. (ابن فارس، ۱۳۸۷: ۳۰۳) در فرهنگ نامه معین خوف به معنای ترسیدن، بیم داشتن، بیمناک گشتن، بیمناکی، ترس و بیم آورده شده است و اینچنین تعریف شده است، خوف عبارت است از؛ انزعاج (اختلال) قلب و انسلاخ (انحلال) او از طمأنینت امن به توقع مکروهی ممکن الحصول. (معین، ۱۳۸۲: ۴۱۷) در حقیقت در این تعریف قلب از حالت آرامش و طمأنینه خارج شده و توقع و انتظار یک امر ناخوشایندی را که امکان اتفاق آن هست، دارد. راغب اصفهانی هم در تعریف خوف به معنی ترس، چنین می‌نویسد؛ خوف توقع مکروهی است روی علامت مظنون یا معلوم چنانچه رجاء و طمع توقع محبوبی از روی آندو (قرشی، ۱۳۸۷: ۳۱۲) در واقع راغب می‌گوید، خوف یعنی انتظار امری ناخوشایند از روی نشانه‌های یقینی یا ظنی، همچنان که رجاء و طمع به معنای

انتظار امر خوشایند از روی نشانه ظنی یا یقینی است. متضاد خوف، امنیت است. همچنین، خوف در مورد امور دنیوی و اخروی هر دو به کار می‌رود. (راغب، ۱۴۰۴ق: ذیل ماده خوف)

خوف انتظار رسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری محبوب و خوشایند است. (ابراهیم مصطفی، و دیگران، ۱۳۲۷: ذیل ماده خوف) در واقع، معنای خوف عبارت است از آن انفعال نفسانی و حالت طبیعی که بر اثر انتظار فرارسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند در نفس یک انسان یا یک حیوان پدید می‌آید. این انفعال نفسانی و عکس‌العمل طبیعی امری غریزی و فطری است که از انسان و حیوان جدا نمی‌شود. در هر انسان، هنگام مواجهه با امر ناخوشایند یا فوت امری خوشایند به‌طور غریزی و فطری و طبیعی و غیر ارادی، این عکس‌العمل به وجود می‌آید و او را به واکنش وا می‌دارد. این واکنش و این معنا در همه موارد ماده خوف دیده می‌شود. (طیب حسینی، ۱۳۹۲: ۱۹)

خوف عبارت است از احساس درد و رنج نفس از عقابی است که به سبب ارتکاب منہیان و کوتاهی در اطاعت، انتظار آن می‌رود و این خوف دارای درجات بسیار متفاوتی است و برای اکثر مردم نیز حاصل می‌شود. (ابو هلال عسکری و جزایری، ۱۴۱۲ق: ۲۱۸) در کل خوف آن واکنش طبیعی و انفعال نفسانی است که به‌طور غیر ارادی و ناخودآگاه بر اثر انتظار رسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند، در نفس به وجود می‌آید.

تعریف عملیاتی خوف منطبق بر تعریف نظری است و در این تحقیق صرفاً به واژه خوف در قرآن کریم پرداخته شده است.

خوف در روایات

در بحارالانوار به نقل از روضةالواعظین از رسول خدا(ص) روایت شده است که حضرت فرمود: هر کس بیشتر خداشناس باشد، ترس او از خدا بیشتر می‌شود. (مجلسی، ۱۳۶۴، ج ۶۷، ص ۳۹۳) در وصیت پیامبر اکرم(ص) به حضرت علی(ع)، خوف از خدا به او توصیه شده(همان، ج ۸: ۷۹) و در حدیثی دیگر از ایشان آمده است که مؤمن میان دو خوف دست به عمل می‌زند: اجلی که سپری شده است و اجلی که معلوم نیست چه زمانی فرا می‌رسد. (همان، ج ۱: ۷۰ - ۷۱) بر اساس حدیثی از امام صادق

علیه‌السلام، انسان چنان باید از خداوند بترسد که گویی او را می‌بیند و بر اساس حدیثی دیگر از ایشان، آن کس که از خدا بترسد، خدا همه چیز را از او خواهد ترساند و آن کس که از خدا نترسد، خدا او را از همه چیز خواهد ترساند. (همان، ج ۲، ص ۶۸)

حضرت علی(ع) در ارتباط ترس از خدا در فزونی نعمت‌ها می‌فرماید: ای فرزند آدم! زمانی که خدا را می‌بینی که انواع نعمت‌ها را به تو می‌رساند تو در حالی که معصیت کاری، بترس(نهج البلاغه، حکمت ۲۵) در ارتباط با راه درمان ترس می‌فرماید: هنگامی که از چیزی می‌ترسی، خود را در آن بیفکن، زیرا گاهی ترسیدن از چیزی، از خود آن سخت‌تر است. (همان، حکمت ۱۷۵) همچنین در ارتباط با ارزش ترس از خداوند می‌فرماید: از خدا بترس هر چند اندک؛ و میان خود و خدا پرده‌ای قرار ده هر چند نازک (همان، حکمت ۲۴۲) و در ارتباط با خدا ترس بودن در خلوتگاهها می‌فرماید: از نافرمانی در خلوت‌ها بپرهیزید، زیرا همان‌که گواه است داوری کند. (همان، حکمت ۳۲۴) بترس که خداوند تو را به هنگام گناهان بنگرد و در طاعت خویش نیابد، آن‌گاه از زیانکارانی... (همان، حکمت ۳۸۳) ای مردم، باید خدا شما را به هنگام نعمت‌ها همانند کیفر، ترسان بنگرد، زیرا کسی که رفاه و گشایش را زمینه گرفتار شدن

خویش نداند، پس خود را از حوادث ترسناک ایمن می‌پندارد و آن کس که تنگدستی را آزمایش الهی نداند پاداشی را که امیدی به آن بود از دست خواهد داد. (همان، حکمت ۳۵۸) بندگان خدا! شما را به ترسیدن از خدا و فرمانبرداری او سفارش می‌کنم که نجات فردا و مایه‌هایی جاویدان است. خدا آنگونه که سزاوار بود شما را ترسانید، و چنانکه شایسته بود امیدوارتان کرد... (نهج البلاغه، خطبه ۱۶۱)

آیات شریفه قرآن کریم در خصوص واژه خوف:

آیات شریفه قرآن کریم صرفاً مربوط به واژه خوف در جدولی بنام جدول معنایی به همراه ترجمه و ارجاع دهی به منابع و بسته معنایی و برداشت امنیتی، مقوله‌ها و موضوعات زیر مجموعه آن‌ها به همراه کدگذاری آورده شده است. برای استفاده مناسب از جدول معنایی و رجوع به آن، با توجه به بررسی آیات شریفه قرآن کریم در خصوص خوف و ترس، موضوعات اصلی در ارتباط با خوف در هشت بند و مقوله با استفاده از اعداد از ۱ تا ۸ به شرح ذیل کدگذاری شده است: ۱- مرجع

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
		بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُنُوبًا وَإِشْرَانًا، وَلِي أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُنُورٌ بِهٖ أَنْهٖا مَلْحُوقٌ وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ ۚ شَدِيدٌ الْعِقَابِ ذِي الْعَرْشِ الْمَعْلِيِّ (آل عمران، ۳: می‌دهند که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت. (۱۷۰)		خوف می‌آورد	امنیت در آیات خوف			
		بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُنُوبًا وَإِشْرَانًا، وَلِي أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُنُورٌ بِهٖ أَنْهٖا مَلْحُوقٌ وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ ۚ شَدِيدٌ الْعِقَابِ ذِي الْعَرْشِ الْمَعْلِيِّ (آل عمران، ۳: می‌دهند که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت. (۱۷۰)	په مستکبران خطاب می‌شود: آیا اینان (بهشتیان)، همان اَهْوَالِ الَّذِينَ كَسَبُوا (که شما در اَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ الدُّنْيَا) سوگند یاد کردید اَللّٰهُ بِرَحْمَةٍ رَّحِمْتِ الْهٰی شَامِلٍ دَخَلُوا الْجَنَّةَ لَا اِحَالِشَانِ نَمِي شُود؟ خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَا اَكُونُ بَيْنِيْدِ كِه بِه اَنْتُمْ تَخْزَنُونَ اَنان گفته می‌شود: (اعراف، ۷: ۴۹) وارد بهشت شوید، بی‌آنکه خوفی بر شما باشد یا اندوهگین شوید	خداوند با رحمتش امنیت روحانی می‌دهد	انواع امنیت در آیات خوف	۴	امنیت روحانی	۴/۲
۳		بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُنُوبًا وَإِشْرَانًا، وَلِي أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُنُورٌ بِهٖ أَنْهٖا مَلْحُوقٌ وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ ۚ شَدِيدٌ الْعِقَابِ ذِي الْعَرْشِ الْمَعْلِيِّ (آل عمران، ۳: می‌دهند که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت. (۱۷۰)	اُدخلوا الْجَنَّةَ	از ویژگی‌های بهشت عدم خوف است	انواع امنیت در آیات خوف	۴	امنیت روحانی	۴/۳
		بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُنُوبًا وَإِشْرَانًا، وَلِي أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُنُورٌ بِهٖ أَنْهٖا مَلْحُوقٌ وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ ۚ شَدِيدٌ الْعِقَابِ ذِي الْعَرْشِ الْمَعْلِيِّ (آل عمران، ۳: می‌دهند که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت. (۱۷۰)	وَلَا تُفْسِدُوا اَلْاَرْضَ بَعْدَ اِسْلَاحِ زَمِيْنٍ، اِصْلَحِيْهَا وَاَدْعُوْهُ فِى رِزْقِ وَاَدْعُوْهُ فِى رِزْقِ وَاَدْعُوْهُ فِى رِزْقِ وَاَدْعُوْهُ فِى رِزْقِ	هشدار و پیشگیری از فساد که یکی از زمینه‌های ایجاد خوف و ناامنی است	راه‌های پیشگیری از خوف	۷	فساد نکردن بعد از اصلاح	۷/۳
		بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُنُوبًا وَإِشْرَانًا، وَلِي أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُنُورٌ بِهٖ أَنْهٖا مَلْحُوقٌ وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ ۚ شَدِيدٌ الْعِقَابِ ذِي الْعَرْشِ الْمَعْلِيِّ (آل عمران، ۳: می‌دهند که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت. (۱۷۰)	اَدْعُوْهُ	دعا بدون فساد و تبهکاری همراه خوف و امید با انجام کار خوب خداوند امر کرده است	سیاست نیل به عدم خوف	۲	خوف مثبت	۳/۲
۴		بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُنُوبًا وَإِشْرَانًا، وَلِي أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُنُورٌ بِهٖ أَنْهٖا مَلْحُوقٌ وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ ۚ شَدِيدٌ الْعِقَابِ ذِي الْعَرْشِ الْمَعْلِيِّ (آل عمران، ۳: می‌دهند که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت. (۱۷۰)						

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
۵	أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (یونس، ۱۰: ۶۲)	آگاه باشید که قطعاً بر اولیای خدا، نه ترسی است و نه نندوهگین می‌شوند	اولیاء الله	قرار گرفتن در مرتبه تأمین‌کنندگان موجب عدم خوف ن امنیت در آیات خوف می‌شود	تأمین‌کنندگان	۲	اولیاء الهی	۲/۴
۶	فَمَا أَمَّنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ (یونس، ۱۰: ۸۳)	در آغاز) جز گروهی نندک از فرزندان قوم موسی به او ایمان نیاوردند، در حالی که از فرعون و اشرافیان آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	موسى به او ایمان نیاوردند، در حالی که از فرعون و اشرافیان آنان ترس داشتند، ترس اینکه آنان را شکنجه کنند، زیرا که فرعون در آن سرزمین برتری جوی و از اسرافکاران بود	وجود عوامل موجد خوف و منجر به کم شدن تعداد ایمان آوردندگان می‌شود و تأثیر منفی دارد	تأمین‌کنندگان	۲	پیامبران	۲/۵
	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	۶	حکمران مستبد	۶/۱	
	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	۶	اشراف	۶/۲	
	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	۶	اسرافکاران	۶/۳	
۷	هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا (آسمان) را برای خوف وطمناً و يُنْشِئُ السَّحَابَ الثَّقَالَ (رعد، ۱۳: ۱۲)	وست کسی که برق را برای خوف و امید به شما نشان می‌دهد و ابرهای گران‌بار را پدید می‌آورد	هو	رعد و برق به واسطه ایجاد خرابی و خسارت از عوامل مؤثر در ایجاد خوف است	عوامل ایجاد خوف	۶	خداوند	۶/۴
	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	عوامل ایجاد خوف	۶	رعد و برق	۶/۵	

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی	
			الْبَرْقُ	رعد و برق به واسطه ایجاد امید در کشاورزان و مردم از عوامل مؤثر در ایجاد امنیت و عدم خوف است	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	رعد و برق (نزول آسمانی)	۲/۶	
۸	أَوْ يَأْخُذْهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ فَإِن رَّجِمُوا لَمْ يُرَوْفُوا رَحِيمًا (نحل، ۱۶: ۴۷)	یا آنکه در حال دلهره آنان را بگیرد، پس البته پروردگار شما رؤف و مهربان است	يَأْخُذْهُمْ	برای توطئه‌گران علیه دین گاهی رعب و خوف و تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف هلاکت است و عذاب آنها منیت می‌آورد	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	خداوند	۲/۷	
۹	وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا مِن رَّبِّهَا رِزْقًا رَّغَدًا مِن كُلِّ مَكَانٍ فَأَكَفَّرَتِ اللَّهَ فَأَذَقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ	و خداوند (برای شما) مثال قریه‌ای را مثال مطمئنه‌ای می‌زند که امن و آرام رزقها رعداً من هر سو کُلِّ مَكَانٍ فراوان می‌رسید، اما فَكَفَّرَتِ بِأَنْعَمِ (مردم آن قریه) اللَّهَ فَأَذَقَهَا اللَّهَ لِبَاسَ الْجُوعِ ناسپاسی کردند، پس	فَكَفَّرَتِ	کفران نعمت در همین دنیا، عقاب دارد و باعث زوال آن و فقر اقتصادی و ناامنی اجتماعی می‌شود، هم عذاب جسمی دارد، (فقر و گرسنگی)، هم خوف	عامل ایجاد خوف	۶		کفران نعمت	۶/۶

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	وَالْخَوْفُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ (نحل، ۱۶: ۱۱۲)	خوف و ترس را بر آنان چشاند	بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ	سیاست خود افراد است	عامل ایجاد خوف	۶	عمل و سیاست افراد	۶/۷
۱۰	وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي كُنْتُمْ فِيهَا آيَةً إِلَّا فَتْنَةً لِّلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الَّتِي كُنْتُمْ فِيهَا كَاذِبِينَ وَالنَّاسَ لَمُعْتَوِنَةٌ فِي الْكُفْرِ أَكْثَرُونَ (سجده، ۱۷: ۶۰)	و (به یادآور) آنگاه که به تو گفتیم: همانا پروردگارت بر مردم احاطه دارد و آن رؤیایی را که نشانت دادیم و آن درخت بفرین شده در قرآن را، جز برای آزمایش مردم قرار ندادیم. و ما مردم را بیم می‌دهیم، ولی (هشدار ما) جز طغیان و سرکشی بزرگ، چیزی بر آنان نمی‌افزاید	الشَّجَرَةَ الْمَعْتَوِنَةَ	برخی قبایل و گروه‌ها عامل انحراف، فتنه، طغیان و ناامنی در جامعه می‌شوند	عامل ایجاد خوف	۶	گروه‌های منحرف	۶/۸
۱۱	وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ خَوْفًا وَسِرًّا (سجده، ۱۷: ۶۰)	خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، وعده داده	آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	ایمان و عمل صالح موجب رهایی از ترس و رسیدن به امنیت است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان و عمل صالح	۳/۳

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	لَيْسَ خَلْقَهُمْ فِي الضُّلَّةِ الَّذِينَ أَكْفَرُوا مِنْ قَبْلُ سَوَاءٌ أُنذِرْتَهُمْ أَوْ لَمْ تُنذِرْ لَهُمْ آيَاتِهِمْ هُمْ لَا يَتَّقُونَ	است که حتماً آنان را در زمین جانشین قرار دهد، همان گونه که کسانی پیش از ایشان را جانشین کرد، و دین‌های قطعاً دینی را که رتضی لهم خداوند برای آنان پسندیده است، برای آنان استقرار و اقتدار یابد و نیکی‌ها را از پی‌ترسشان امنیت را شایسته و من کفر جایگزین کند، تا بدو (تنها) مرا بپرستند و فاولئک هم چیزی را شریک من لفاسقون نکنند، و هر کس بعد (نور، ۲۴: ۵۵) از این، کفر ورزد پس آنان همان فاسقاند	کفر	کفر موجب ناامنی و خوف در جامعه می‌شود	زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	کفر	۵/۱
	وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ فِي السَّمَاءِ وَأَنْ يَنْزِلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيَجْعَلُ بِهِ نَهْرًا لِيُحْيِيَ بِهِ الْآرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ	و از نشانه‌های الهی آن است که برق (آسمان) را که مایه بیم و امید است به شما نشان می‌دهد و از آسمان، آبی می‌فرستد که زمین را بعد از مردنش زنده می‌کند، همانا در این امر برای گروهی که می‌اندیشند نشانه‌هایی قطعاً است	الْبَرْقَ	رعد و برق به واسطه ایجاد خرابی و خسارت از عوامل مؤثر در ایجاد ناامنی و خوف است	عامل ایجاد خوف	۶	رعد و برق	۶/۹
۱۲	وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ فِي السَّمَاءِ وَأَنْ يَنْزِلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيَجْعَلُ بِهِ نَهْرًا لِيُحْيِيَ بِهِ الْآرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ	و از نشانه‌های الهی آن است که برق (آسمان) را که مایه بیم و امید است به شما نشان می‌دهد و از آسمان، آبی می‌فرستد که زمین را بعد از مردنش زنده می‌کند، همانا در این امر برای گروهی که می‌اندیشند نشانه‌هایی قطعاً است	الْبَرْقَ	رعد و برق به واسطه ایجاد امید در کشاورزان و مردم از عوامل مؤثر در ایجاد امنیت و عدم خوف است	تأمین‌کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	رعد و برق (نزول آسمانی)	۲/۸

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
۱۳		(مؤمنان، به هنگام تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ) از		نماز شب و عبادت شبانه موجب امنیت روحی و روانی می‌شود	سیاست نیل به عدم خوف	۳	نماز شب و عبادت شبانه	۳/۴
		عَنِ الْمَضَاجِعِ بسترها دور می‌ماند يَذْعُونَ رَبَّهُمْ (و) پروردگارش را از خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَوَى بيم و امید رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ می‌خوانند، و از آنچه (سجده، ۳۳: ۱۶) به آنان روزی داده‌ایم انفاق می‌کنند						
۱۴		در حالی آنان بر یاری أَشِيحَّةٌ عَلَيْكُمْ شما بخیل هستند، که فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ هرگاه (لحظات) بيم وَأَتَيْنَهُمُ الْغُورُ (و جنگ) پیش آید، إِنِّي كُنْتُ لَتَدُورُ آنان را می‌بینی چنان بِهِ تُوْمِنُونَ که تو می‌نگرند که يُنْفِقُونَ عَلَيْهِ مِنْ عَشْمَانِشَان (در حدقه) لَمُوتٍ فَإِذَا دَهَبَ می‌چرخد، همچون لَخَوْفٍ سَلَقُواكُمْ کسی که مرگ او را بِالسِّنَةِ جَدَادٍ فرا گرفته، پس همین أَشِيحَّةٌ عَلَى که ترس از میان لُخَيْرٍ أَوْلَيْكَ لَمْ رقت، زبان‌های تند و يُؤْمِنُوا فَأَخْبَطُوا خشن (خود را) بر شما لِلَّهِ أَعْمَالُهُمْ می‌گشایند، در حالی وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى که نسبت به خیر لِلَّهِ يَسِيرًا (مال و غنیمت) بخیل (احزاب، ۳۳: ۱۹) هستند، آنان ایمان	أَشِيحَّةٌ	منافقان با بخل همراه حرص، زخم زبان، توقع نابجا و دلسرد کردن مردم از حضور در جبهه و... کم کاری و پرگویی و عدم همراهی و همیاری هنگام جنگ و سختی باعث نامانی در جامعه می‌شوند	زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	بخل و حرص	۵/۲
		نداشتن ایمان واقعی موجب بروز صفات و ردایل بسترهای ایجاد خوف						

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی	
		(واقعی) ندارند و خداوند اعمالشان را محو نموده؛ و این کار بر خداوند آسان است							
۱۵	لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمُ السَّمَاءُ يَظَلُّونَ النَّارَ مِنْ أَسْفَلِهَا ذُكُلًا كَذُكُلِ الَّذِي يَبْحُرُونَ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا عِبَادَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (زمر، ۳۹: ۱۶)	برای زیانکاران از بالای سرشان	النَّارِ	آگاه سازی و پیشگیری از ناامنی با اعلام مجازات سخت برای کسانی که از خدا دور می‌شوند	راه‌های پیشگیری از خوف	۷	اعلام مجازات	۷/۱	
		ظلال دلیک لایه‌هایی (از آتش) است. این عذاب است عبادۀ یا عباد که خداوند بندگان را به آن می‌ترساند.	عبادۀ	آگاه سازی و پیشگیری از ناامنی و خوف همگانی است	راه‌های پیشگیری از خوف	۷	آگاه سازی عمومی	۷/۲	
		پس ای بندگان من! از من پروا کنید	فَاتَّقُونِ	تقوی می‌تواند عدم خوف را در پی داشته باشد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	رعایت تقوا	۳/۶	
۱۶	أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (زمر، ۳۹: ۳۶)	آیا خداوند برای بنده‌اش کافی نیست؟ و مردم تو را از غیر خدا می‌ترسانند و هر که را خدا گمراه کند پس هیچ راهنمایی برای او نخواهد بود	اللَّهُ	با خدا بودن موجب عدم خوف از دیگران، و امنیت روانی می‌شود	انواع امنیت در آیات خوف	۴	امنیت روانی	۴/۴	
		(خداوند به آنان می‌گوید): ای بندگان من! امروز نه ترسی بر شماست و نه غمگین می‌شوید	يَا عِبَادِ	حکم امنیتی بیان شده در این آیه عام بوده و به گروه خاصی بر نمی‌گردد	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	تمام انسان‌ها	۱/۲	
۱۷	أَنْتُمْ تَخْزَنُونَ (زخرف، ۴۳: ۶۸)	بر شماست و نه غمگین می‌شوید	يَا عِبَادِ	بندگی خداوند می‌تواند عدم خوف را در پی داشته باشد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	بندگی	۳/۷	
		ایمان به خدا و استقامت و	رَبَّنَا اللَّهُ	ایمان به خدا و استقامت و	سیاست نیل	۳	ایمان به خدا	۳/۸	

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ كَفْتُنَا: پروردگار ما اِسْتَقَامُوا فَلَا تُخَافُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (بر ایمان و گفته خود) هیچ نندوهگین نخواهند شد		ثُمَّ اِسْتَقَامُوا	پایداری بر آن عدم خوف را به دنبال دارد	به عدم خوف		و استمرار آن	
۱۹	الَّذِي اَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ اَمَّنَّهُمْ مِنْ خَوْفٍ (قریش، ۱۰۶: ۴) (دشمن) امانشان داد	همان که آنان را از گرسنگی (و قحطی) نجات داد و (سیرشان کرد و از ترس دشمن) امانشان داد	اَمَّنَّهُمْ	برطرف کردن عوامل خوف، کار خدایی است	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	خداوند	۲/۹
	اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ هُمَا السّٰمِعٰتُ (همانا کسانی که ایمان آورده و کارهای نیکو انجام داده‌اند و اقاموا الصلوات نماز برپا داشته و اتوا الزکاة لهم زکات پرداخته‌اند، اجرهم عند پاداششان نزد ربهم و لا خوف پروردگارشان عليهم و لا هم محفوظ) است و نه یحزنون) بقره، ترسی بر آنهاست و نه غمگین می‌شوند		اَمَّنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَقَامُوا الصَّلَاةَ	نتیجه ایمان و عمل صالح امنیت و آرامش واقعی و عدم خوف است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان، عمل صالح	۳/۹
	اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ هُمَا السّٰمِعٰتُ (همانا کسانی که ایمان آورده و کارهای نیکو انجام داده‌اند و اقاموا الصلوات نماز برپا داشته و اتوا الزکاة لهم زکات پرداخته‌اند، اجرهم عند پاداششان نزد ربهم و لا خوف پروردگارشان عليهم و لا هم محفوظ) است و نه یحزنون) بقره، ترسی بر آنهاست و نه غمگین می‌شوند		اَقَامُوا الصَّلَاةَ	نتیجه ارتباط با خدا (نماز) امنیت و آرامش واقعی و عدم خوف است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	نماز	۳/۱۰
	اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ هُمَا السّٰمِعٰتُ (همانا کسانی که ایمان آورده و کارهای نیکو انجام داده‌اند و اقاموا الصلوات نماز برپا داشته و اتوا الزکاة لهم زکات پرداخته‌اند، اجرهم عند پاداششان نزد ربهم و لا خوف پروردگارشان عليهم و لا هم محفوظ) است و نه یحزنون) بقره، ترسی بر آنهاست و نه غمگین می‌شوند		اَتَوْا الزَّكَاةَ	نتیجه ارتباط با مردم (پرداخت زکات) امنیت و آرامش واقعی و عدم خوف است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	زکات	۳/۱۱

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
۲۱	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا هُمْ يُعْذَرُونَ (بقره، ۲: ۲۷۴)	کسانی که اموال خود را در شب و روز، آشکارا و پنهان می‌کنند، اجر و پاداششان نزد پروردگارشان است و نه ترسی برای آنهاست و نه غمگین می‌شوند	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ	آرامش و امنیت، از برکات انفاق است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق	۳/۱۲
۲۲	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مِمَّا آتَوْا مِنْهَا وَلَا أَذَى لَهُمْ (محرّفوا) (بقره، ۲: ۲۶۲)	کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند و سپس به دنبال آنچه انفاق کرده‌اند، منت نمی‌گذارند و آزاری نمی‌رسانند، پاداش آنها برایشان نزد پروردگارشان است و نه ترسی دارند و نه غمگین می‌شوند	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ	حکم امنیتی بیان شده در این آیه خاص بوده و به انفاق کنندگان بر می‌گردد	سیاست نیل به عدم خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۳
	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مِمَّا آتَوْا مِنْهَا وَلَا أَذَى لَهُمْ (محرّفوا) (بقره، ۲: ۲۶۲)	کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند و سپس به دنبال آنچه انفاق کرده‌اند، منت نمی‌گذارند و آزاری نمی‌رسانند، پاداش آنها برایشان نزد پروردگارشان است و نه ترسی دارند و نه غمگین می‌شوند	يُنْفِقُونَ	انفاق موجب امنیت در جامعه می‌شود	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق	۳/۱۳
	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مِمَّا آتَوْا مِنْهَا وَلَا أَذَى لَهُمْ (محرّفوا) (بقره، ۲: ۲۶۲)	کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند و سپس به دنبال آنچه انفاق کرده‌اند، منت نمی‌گذارند و آزاری نمی‌رسانند، پاداش آنها برایشان نزد پروردگارشان است و نه ترسی دارند و نه غمگین می‌شوند	مِنَّا	کسی که بدون منت و فقط برای خدا انفاق می‌کند، از آرامشی الهی برخوردار است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق بدون منت	۳/۱۴
	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مِمَّا آتَوْا مِنْهَا وَلَا أَذَى لَهُمْ (محرّفوا) (بقره، ۲: ۲۶۲)	کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند و سپس به دنبال آنچه انفاق کرده‌اند، منت نمی‌گذارند و آزاری نمی‌رسانند، پاداش آنها برایشان نزد پروردگارشان است و نه ترسی دارند و نه غمگین می‌شوند	لَا أَذَى	کسی که بدون آزار و فقط برای خدا انفاق می‌کند، از آرامشی الهی برخوردار است	سیاست نیل به عدم خوف	۳	انفاق بدون منت	۳/۱۵
	بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ وَجْهٌ مُسْلِمٌ (محرّفوا) (بقره، ۲: ۱۷۷)	آری، کسی که با اخلاص به خدا روی	أَسْلَمَ	هر کس خالصانه روی به خدا آورد از هر نوع دلهره	سیاست نیل به عدم خوف	۳	اخلاص به خدا	۳/۱۶

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی(بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی(اصطلاح)	موضوعی فرعی
	محسن، فَلَهُ أُجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ سِيسِ پاداش او نزد وَاَلَّذِينَ هَادُوا وَعَلَيْهِمْ يَخْزَنُونَ تَرْسَى بر آنهاست و نه (بقره، ۲: ۱۱۲)	ورد و نیکوکار باشد، پس پاداش او نزد پروردگار اوست، نه ترسی بر آنهاست و نه غمگین خواهند شد		بیمه خواهد بود	خوف			
				هر کس نیکوکار باشد از هر نوع دلهره بیمه خواهد بود	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	نیکوکاران	۲/۱۰
	إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَى مِنَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ (مائده، ۵: ۶۹)	همانا کسانی که ایمان آوردند و مؤمنان و یهودیان و صابئان و مسیحیان، هر کدام به خدا و روز قیامت ایمان آورده و کار شایسته انجام دهند، بیم و اندوهی بر آنان نیست	الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا	حکم امنیتی مربوط به موحدین و یکتا پرستان است	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۴
۲۴			الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا	ایمان به خدا و آخرت همراه با عمل صالح امنیت و عدم خوف را به دنبال دارد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح	۳/۱۷
	إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مِنَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أُجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ (بقره، ۲: ۶۲)	همانا کسانی که (به اسلام) ایمان آورده و کسانی که یهودی شدند و نصاری و صابئان، هرکس که به خدا و روز قیامت ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد، پس برای آنها در نزد پروردگارشان، پاداش و اجر است و بر آنها ترسی نیست و آنها محزون نمی‌شوند	الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا	حکم امنیتی مربوط به موحدین و یکتا پرستان است	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۵
۲۵			الَّذِينَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا	ایمان به خدا و آخرت همراه با عمل صالح امنیت و عدم خوف را به دنبال دارد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح	۳/۱۸

فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	وَمَا تُرْسِلُ لِلْمُرْسَلِينَ إِلَّا بَشَارَاتٍ مُّبَشِّرِينَ وَمَا تُرْسِلُ لِلْمُرْسَلِينَ إِلَّا بَشَارَاتٍ مُّبَشِّرِينَ وَمَا تُرْسِلُ لِلْمُرْسَلِينَ إِلَّا بَشَارَاتٍ مُّبَشِّرِينَ	و ما پیامبران را جز بشارت‌های خوبی فرستادیم، پس	واژگان محوری	رسولان دارای تعلیم و آورده‌هایی هستند که ایمان به آنها و اصلاح رفتار بر اساس آنها می‌تواند موجب عدم خوف شود	تأمین‌کنندگان امنیت در آیات	۲	مرسلین	۲/۱۱
۲۶	أَمِنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ	آسانی که ایمان آوردند و (کار خود را) اصلاح کنند، پس بر آنان نیست و ندوهگین نمی‌شوند	فَمَنْ	حکم امنیتی مربوط به ایمان آوردگان و اصلاح کنندگان رفتار است	مرجع امنیت در آیات خوف	۱	بخشی از افراد	۱/۶
	يَخْزَنُونَ	ندوهگین نمی‌شوند	أَمِنَ وَأَصْلَحَ	ایمان در صورتی که با اصلاح رفتار همراه شود می‌تواند عدم خوف در پی داشته باشد	سیاست نیل به عدم خوف	۳	ایمان و اصلاح رفتار	۳/۱۹
	إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ	این شیطان است که دوستان خویش را (از قدرت کفار) ترساند، پس اگر	الشَّيْطَانُ	پیروی از شیطان و دوستان آن موجب خوف و ناامنی است	عامل ایجاد خوف	۶	شیطان و اولیاء آن	۶/۱۰
۲۷	وَأَخَافُونَ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ	ایمان دارید از آنان ترسید و فقط از (مخالفت) من ترسید	خَافُونَ	ایمان به خدا موجب امنیت و آرامش و عدم خوف می‌باشد	تأمین‌کنندگان امنیت	۲	خدا	۲/۱۲
۲۸	وَلْيَبْذُرُوا بِشْيءٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ الَّتِي كَسَبُوا وَلْيَبْذُرُوا بِشْيءٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ الَّتِي كَسَبُوا	و قطعاً شما را با چیزی از ترس، گرسگی، زیان مالی و گمبودی محصولات، آزمایش کنیم و صابران (در	وَلْيَبْذُرُوا بِشْيءٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ الَّتِي كَسَبُوا	عدم ایستادگی و مقاومت در مقابل انواع امتحانات الهی نظیر ترس، گرسگی، زیان مالی و جانی و گمبودی محصولات باعث ناآرامی و خوف می‌شود	زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	عدم صبر و استقامت در مقابل عوامل برهم زننده امنیت	۵/۴

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
	لصَّابِرِينَ (بقره، ۲: بین حوادث و بلاها را) (۱۵۵)	بشارت بده	الصَّابِرِينَ	صابرین با ایستادگی و صبر امنیت را برقرار می‌کنند	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	صابرین	۲/۱۳
		هنگامی که خبری (و شایعه‌ای) از ایمنی یا ترس (پیروزی یا وَاِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ شَكَسْت) به آنان مِنْ الْأَمْنِ أَوْ (منافقان) برسد، آن را لُخُوفٍ أَدَّعَوْا بِهِ فَاش ساخته و پخش وَتَوَّوْا رُذُوهَ إِيَّاسِ می‌کنند، در حالی که الرِّسُولِ وَإِيَّاسِ گر آن را (پیش از وَاُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ) نشر) به پیامبر و تَعْلَمَهُ الَّذِينَ (ولایای امور خود ارجاع بَسْتَبِطُونَهُ مِنْهُمْ) دهند، قطعاً آنان که وَلَوْ لَا فَضْلَ اللَّهِ هل درک و فهم و غَلَبَكُمْ وَرَحْمَتَهُ استنباطند، حقیقت آن لَا تَبْتَغِ الشَّيْطَانَ را در می‌یابند. و اگر إِلَّا قَلِيلًا (نساء، ۴: فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، به جز اندکی، پیروی از شیطان می‌کردید	أَدَّعَوْا بِهِ	افشای اسرار و اخبار محرمانه و پخش شایعات موجب ناامنی و خوف می‌شود	زمینه‌ها و بسترهای ایجاد خوف	۵	افشای اسرار محرمانه و پخش شایعه	۵/۵
۲۹		وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ) نشر) به پیامبر و تَعْلَمَهُ الَّذِينَ (ولایای امور خود ارجاع بَسْتَبِطُونَهُ مِنْهُمْ) دهند، قطعاً آنان که وَلَوْ لَا فَضْلَ اللَّهِ هل درک و فهم و غَلَبَكُمْ وَرَحْمَتَهُ استنباطند، حقیقت آن لَا تَبْتَغِ الشَّيْطَانَ را در می‌یابند. و اگر إِلَّا قَلِيلًا (نساء، ۴: فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، به جز اندکی، پیروی از شیطان می‌کردید	اللَّهِ	پیروی از خداوند باعث امنیت و عدم خوف می‌باشد	تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف	۲	خداوند	۲/۱۴
		وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ) نشر) به پیامبر و تَعْلَمَهُ الَّذِينَ (ولایای امور خود ارجاع بَسْتَبِطُونَهُ مِنْهُمْ) دهند، قطعاً آنان که وَلَوْ لَا فَضْلَ اللَّهِ هل درک و فهم و غَلَبَكُمْ وَرَحْمَتَهُ استنباطند، حقیقت آن لَا تَبْتَغِ الشَّيْطَانَ را در می‌یابند. و اگر إِلَّا قَلِيلًا (نساء، ۴: فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، به جز اندکی، پیروی از شیطان می‌کردید	الشَّيْطَانَ	پیروی از شیطان موجب ترس و ناامنی است	عامل ایجاد خوف	۶	شیطان	۶/۱۱
۳۰	قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ	گفتیم: همگی از آن (باغ به زمین) فرود آیید، و آنگاه که هدایتی از طرف من برای شما آمد، پس	قُلْنَا اهْبِطُوا	عدم رعایت دستورات خداوند موجب خوف و ناامنی است	عامل ایجاد خوف	۶	عمل کنندگان به دستورات شیطان (عدم رعایت	۶/۱۲

ردیف	آیه شریفه	ترجمه آیه	واژگان محوری	دلالت‌های امنیتی (بسته معنایی)	مقوله	کد موضوعی اصلی	کد محتوایی فرعی (اصطلاح)	کد موضوعی فرعی
		عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَخْزُونُ (بقره، ۲: پیروی کند، نه برایشان بیمی است و نه غمگین خواهند شد)					دستورات خداند	
			يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى	امنیت و آرامش واقعی، در سایه پیروی از دین و دستورات خداوند حاصل می‌شود	سیاست نیل به عدم خوف	۳	اطاعت از خداند و عمل به دستورات او	۳/۲۰

تجزیه و تحلیل:

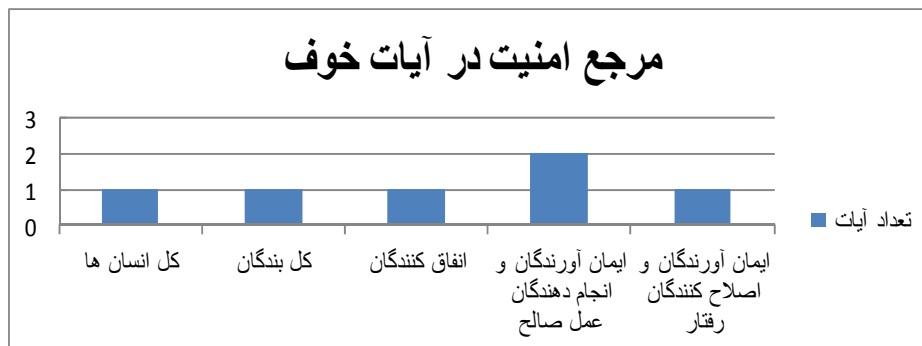
همان طوری که در جدول فوق مشاهده می‌شود در خصوص ۸ مقوله و موضوعات اصلی خوف و ترس موارد ذیل قابل تجزیه و تحلیل و بهره‌برداری می‌باشد.

۱. مرجع امنیت در آیات خوف

یکی از مقوله‌ها و موضوعات مورد اشاره در آیات شریفه مربوط به خوف، مرجع امنیت است. بخشی از آیات شریفه مرجع امنیت را تمام انسان‌ها و تعدادی نیز به بخشی از افراد اشاره دارد. گاهی خداوند کل انسان‌ها (یا بنی آدم) و بندگان (یا عباد) را خطاب قرار داده و حکم امنیتی و عدم خوف بیان شده عام بوده و مربوط به گروه خاصی بیان نشده است. هر انسانی به دستورات پیامبران و آیات شریفه قرآن کریم توجه کند و به آنها عمل کند و همچنین تقوا را رعایت و رفتار خود را اصلاح کند (کد ۱/۱) و به خداوند ایمان بیاورد و در ایمان خود استقامت و پایداری داشته باشد (کد ۱/۲)، عدم خوف را در پی خواهد داشت.

گاهی خداوند بخشی از افراد را مورد خطاب قرار می‌دهد و مرجع امنیت به بخشی از افراد اطلاق گردیده است. به این جهت از کلمه‌های «الَّذِينَ» و «فَمَنْ» استفاده شده است و مرجع امنیت به ایمان آورندگان دلالت دارد. ایمان آورندگان به خدا و آخرت به همراه انجام عمل صالح

کدهای ۱/۴ و ۱/۵ و در جای دیگر ایمان آورندگان به همراه اصلاح رفتار آمده است. (کد ۱/۶) و در آیه‌ای به انفاق کنندگان اشاره دارد. (کد ۱/۳)

نمودار شماره ۱: نمودار مرجع امنیت در آیات خوف

۲. تأمین کنندگان امنیت در آیات خوف

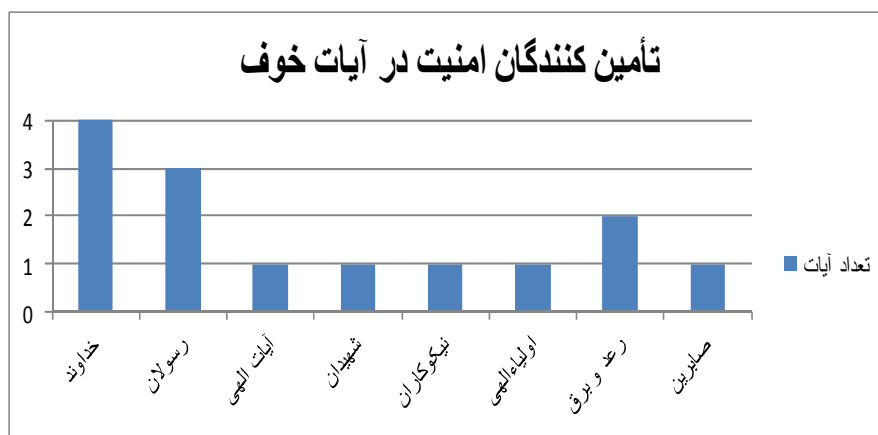
از مجموع سی آیه، در چهارده آیه به تأمین کنندگان امنیت اشاره شده است.

یکی از تأمین کنندگان امنیت در آیات مربوط به خوف، خداوند می‌باشد. گاهی خداوند برای تأمین امنیت با توطئه‌گران علیه دین با ایجاد رعب و خوف و دلهره و عذاب و هلاکت امنیت ایجاد می‌کند. (کد ۲/۷)، بعضی مواقع خداوند برطرف کننده عوامل ترس است و با برطرف کردن عوامل ترس امنیت را برقرار می‌کند (کد ۲/۹) و همچنین ایمان به خدا (کد ۲/۱۲) و پیروی از خداوند (کد ۲/۱۴) موجب تأمین امنیت و آرامش و عدم ترس از سوی خداوند می‌باشد. علاوه بر خداوند، فرستادگان و رسولان الهی دارای تعالیم و آورده‌هایی هستند که دریافت و عمل به آن‌ها امنیت و عدم خوف را به دنبال دارد. در مواردی به صورت کلی و بدون اشاره به فرستاده خاصی به رسولان و فرستادگان الهی و در یک مورد به حضرت موسی (ع) به عنوان تأمین کنندگان امنیت اشاره شده است. (کدهای ۲/۱، ۲/۵ و ۲/۱۱)

آیات قرآن کریم نیز به دلیل داشتن نکات و دستوراتی برای تأمین امنیت و عدم خوف جز تأمین کنندگان امنیت می‌باشد. (کد ۲/۲)، یکی دیگر از تأمین کنندگان امنیت شهیدان هستند، شهدا با نثار جان خود و دفاع از جان و مال و نوامیس و بلاد مسلمین برای آن‌ها امنیت ایجاد می‌کنند. (کد ۲/۳)

قرآن کریم کسانی را که در زمره اولیاء الهی قرار می‌گیرند یکی دیگر از تأمین‌کنندگان امنیت معرفی می‌کند. (کد ۲/۴) اولیای الهی کسانی هستند که میان آن‌ها و خدا حائل و فاصله‌ای نیست و در پرتو معرفت و ایمان و عمل پاک چیزی جز خداوند را نمی‌بینند، لذا ترس و خوفی ندارند و دیگران، نیز از دست آن‌ها در امنیت بوده و ترس و خوفی ندارند. نیکوکاران از نگاه قرآن کریم یکی دیگر از تأمین‌کنندگان امنیت به شمار می‌آیند. (کد ۲/۱۰) نیکوکاران پس از ایمان به خدا، آثار ایمان در عمل را با کار نیک برای همه نشان می‌دهند و این کار نیک موجب امنیت شده و عدم خوف را به دنبال دارد.

صابرین نیز به دلیل صبر و استقامت در برابر انواع آزمایش‌های الهی از جمله مصیبت‌های گوناگون، ترس و گرسنگی و... به عنوان یکی دیگر از تأمین‌کنندگان امنیت توسط قرآن کریم معرفی شده‌اند. (کد ۲/۱۱۳) و در نهایت رعد و برق، که به دنبال آن نزولات آسمانی و ثمرات حاصل از آن و تأمین مایحتاج مردم و ایجاد آرامش و امنیت برای مردم حاصل می‌شود، یکی از تأمین‌کنندگان امنیت محسوب می‌شود. (کدهای ۲/۶ و ۲/۸)

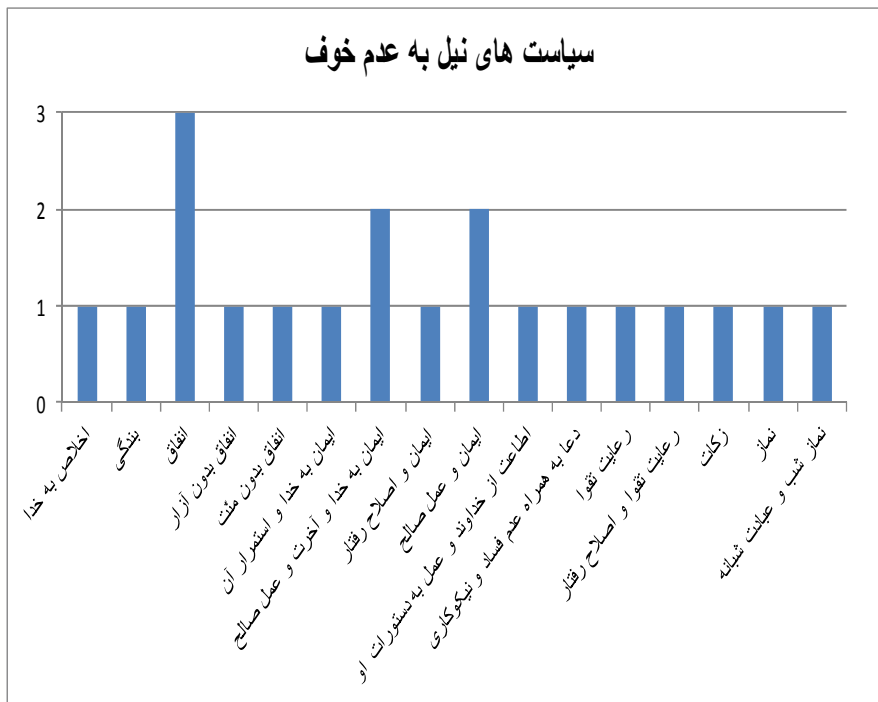

نمودار شماره ۲: تأمین‌کنندگان امنیت در آیات خوف

۳. سیاست‌های نیل به عدم خوف

در بیست آیه از مجموع سی آیه، به سیاست‌های نیل به عدم خوف تأکید شده است. در واقع بیشترین فراوانی در بین سایر مقوله‌ها را شامل می‌شود و در حقیقت اشاره و تأکید قرآن کریم برای

رسیدن به امنیت و عدم خوف، اتخاذ سیاست‌هایی است که افراد و جامعه باید در پیش بگیرند. تأکید بیشتر به داشتن ایمان به خدا همراه با عمل صالح و اصلاح رفتار، اخلاص به خدا، اطاعت و بندگی، دعا به همراه عدم فساد و نیکوکاری، رعایت تقوا و انفاق می‌باشد.

نمودار شماره ۳: سیاست‌های نیل به عدم خوف

در ارتباط با اتخاذ ایمان، برای نیل به عدم خوف، تأکید بر ایمان همراه با موارد دیگر است و تنها ایمان کفایت نمی‌کند. ایمان به خدا و استمرار و استقامت و پایداری در آن (کد ۳/۸)، ایمان همراه با عمل صالح موجب رهایی از ترس و رسیدن به امنیت است. (کدهای ۳/۳ و ۳/۹) ایمان در صورتی که با اصلاح رفتار همراه باشد، امنیت آور است. (کد ۳/۱۹) ایمان به خدا و آخرت و عمل صالح امنیت را به دنبال دارد (کدهای ۳/۱۷ و ۳/۱۸)، یکی دیگر از سیاست‌های نیل به عدم خوف، اخلاص به خدا و در حقیقت خالص شدن به خداوند در ابعاد مختلف فکری و رفتاری است. هر کسی خالصانه روی به خدا آورد از هر ترس و دلهره‌ای بیمه خواهد شد. (کد ۳/۱۶) از سیاست‌های دیگر نیل به عدم خوف، اطاعت و بندگی است. اطاعت از خداوند و عمل به دستورات او عدم ترس

را در پی دارد (کد ۳/۲۰) و در اثر بندگی و رعایت تقوا خداوند به عاقبت متقین بشارت عدم ترس و آرامش را در روزی که ترس و وحشت وجود دارد، می‌دهد. (کد ۳/۷) از سیاست‌های نیل به عدم خوف و راه‌های بندگی خدا برپایی نماز (کد ۳/۱۰) و به ویژه بر پای داشتن نماز شب همراه با عبادت شبانه (کد ۳/۴) و ارتباط با مردم و پرداخت زکات (کد ۳/۱۱) و انفاق (کدهای ۳/۱۲ و ۳/۱۳) است که امنیت و آرامش و عدم ترس را به دنبال دارد. از برکات انفاق امنیت است. کسی که بدون منت (کد ۳/۱۴) و بدون آزار (کد ۳/۱۵) فقط برای خدا انفاق می‌کند از آرامش الهی برخوردار است. رعایت تقوا نیز از سیاست‌های نیل به عدم خوف است. گاهی فقط رعایت تقوا امنیت و آرامش و عدم ترس را به دنبال دارد. (کد ۳/۶) و گاهی رعایت تقوا به همراه اصلاح رفتار امنیت آور است. (کد ۳/۱)

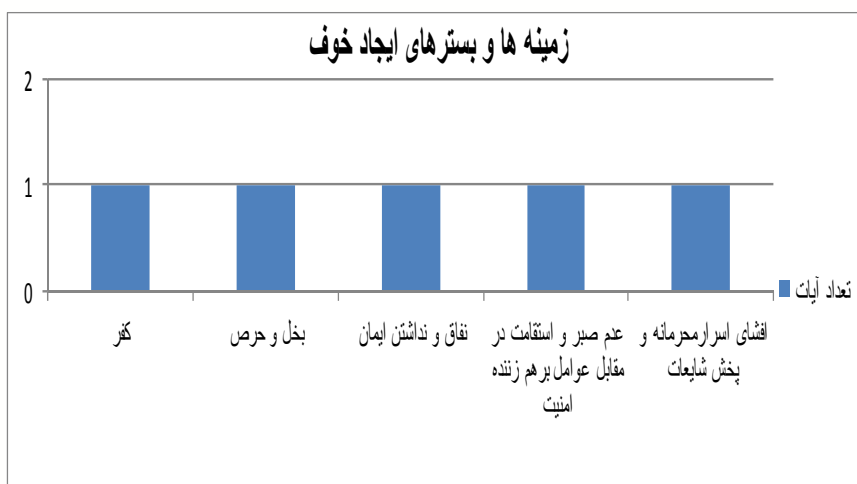
یکی دیگر از سیاست‌های نیل به عدم خوف دعا می‌باشد، اما دعای خالی مد نظر نیست بلکه دعا همراه با عدم فساد و از طرفی همراه با نیکوکاری مد نظر است (کد ۳/۲)، یعنی نه تنها فساد صورت نگیرد، علاوه بر آن کار نیکو نیز انجام شود. (کد ۳/۵) در واقع خوف مثبت است و این نوع خوف پسندیده است. دعا بدون فساد و تبهکاری، همراه خوف و امید با انجام کار خوب، که از اوامر خداوند می‌باشد. عمده سیاست‌های نیل به عدم خوف مانند ایمان، رعایت تقوا، دعا و انفاق در کنار و همراه با سایر اقدامات، امنیت و آرامش واقعی را به دنبال دارد.

۴. انواع امنیت در آیات خوف

در ارتباط با انواع امنیت فقط به دو نوع امنیت یعنی امنیت روحانی و امنیت روانی تأکید شده است. امنیت روحانی دلالت بر امنیت شهدا در زندگی عالم برزخ دارد که خداوند با فضلش به کسانی که در راه خدا کشته می‌شوند عنایت می‌کند به طوری که آن‌ها، هم در برزخ و هم روز قیامت در آرامش بوده و ترسی ندارند و به برادران مجاهدی که هنوز شهید نشده‌اند و دنباله‌رو آن‌ها هستند، نیز مژده می‌دهند که برای آن‌ها نیز ترسی وجود نخواهد داشت و در امنیت خواهند بود. (کدهای ۴/۱ و ۴/۲) و در جای دیگر خداوند خطاب به مستکبران می‌گوید که در دنیا قسم یاد می‌کردید که رحمت خدا شامل حال بهشتیان نمی‌شود، در صورتی که به اهل بهشت می‌گویید بدون ترس و خوف وارد بهشت بشوید. (کد ۴/۳) از طرفی کسی واقعاً با خدا باشد، خداوند او را کفایت می‌کند و این امر موجب امنیت روانی بندگان است. (کد ۴/۴)

۵. زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی

قرآن کریم به کفر، بخل و حرص، نفاق و نداشتن ایمان واقعی، عدم صبر و استقامت در مقابل عوامل برهم زننده امنیت و ایجاد کننده ترس همچون گرسنگی، زیان مالی و جانی و کمبود محصول، افشای اسرار محرمانه و پخش شایعه را زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی معرفی می‌کند. همان‌گونه که امنیت ریشه در ایمان و اعتقاد به توحید دارد، ناامنی و توحش هم ریشه در کفر و ظلم پرستی داشته و با ظلم است که بساط ناامنی گسترش پیدا می‌کند. لذا کفر از عوامل و زمینه‌های ایجاد ترس و ناامنی است. (کد ۵/۱) یکی دیگر از زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی بخل و حرص است. (کد ۵/۲) منافقان با بخل همراه حرص، زخم زبان، توقع نابجا و دلسرد کردن مردم از حضور در جبهه، کم کاری و پرگویی و عدم همراهی و همیاری هنگام جنگ و سختی باعث ناامنی در جامعه می‌شوند. از زمینه‌ها و بسترهای ترس، نفاق و نداشتن ایمان واقعی است که موجب بروز صفات و ردایل اخلاقی از قبیل بخل و حرص و ترس و ناامنی می‌شود. (کد ۵/۳) عدم صبر و استقامت در مقابل عوامل برهم زننده امنیت و ایجاد کننده ترس همچون گرسنگی، زیان مالی و جانی و کمبود محصول از بسترها و زمینه‌های دیگر ترس است. (کد ۵/۴) افشای اسرار محرمانه و

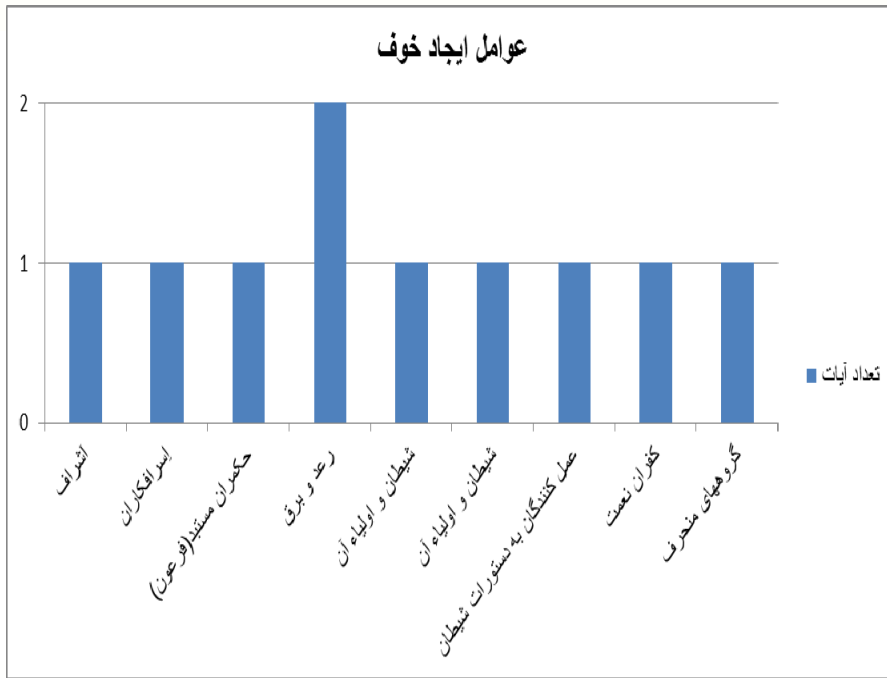

نمودار شماره ۴: زمینه‌ها و بسترهای ایجاد ترس و ناامنی

پخش شایعه به جهت تبعات آن زمینه ساز ترس می‌باشد. (کد ۵/۵)

۶. عوامل ایجاد خوف

در ده آیه شریفه به عوامل ایجاد خوف تأکید شده است. که عبارت‌اند از: حکمرانان و فرمانروایان مستبد مانند فرعون (کد ۶/۱)، اشراف (کد ۶/۲)، اِسرافکاران (کد ۶/۳) به دلیل اقدامات ناپسند و ظلم به دیگران، ترس مردم از آن‌ها و ایمان نیاوردن و عدم گرویدن به دین خدا از عوامل ایجاد ترس در جامعه هستند. رعد و برق به واسطه عامل خسارت از طریق نزولات آسمانی (کدهای ۶/۵ و ۶/۹)، موجب ترس در بین مردم می‌شود. به همین دلیل خداوند نیز موجد عامل ایجاد ترس می‌باشد. (کد ۴/۶) بعضی از پدیده‌ها مانند رعد و برق می‌توانند همزمان هم خوف و هم امید تولید کنند و این‌طور نیست که فقط عامل خوف یا امید باشند. گروه‌های منحرف و پیروان آنها (شجره ملعونه) (کد ۶/۸) به جهت انجام دادن اقدامات گوناگون از جمله ایجاد انحراف، فتنه، طغیان از عوامل ایجاد ناامنی و ترس محسوب می‌شوند. شیطان نیز در چندین آیه شریفه قرآن کریم به عنوان عامل ایجاد ناامنی و ترس معرفی شده است. گاهی فقط خود شیطان عامل ایجاد ترس است. (کد ۶/۱۱) گاهی شیطان و اولیای آن عامل ایجاد ترس و خوف هستند. (کد ۶/۱۰) گاهی عمل کنندگان به دستورات شیطان و عدم رعایت دستورات الهی به عنوان عامل ایجاد ناامنی و ترس معرفی شده‌اند. (کد ۶/۱۲) کفران نعمت علاوه بر عقاب دنیایی و زوال آن و عامل فقر اقتصادی و ناامنی و عذاب جسمی و روحی نظیر فقر و گرسنگی، عامل خوف و ترس نیز می‌باشد. (کد ۶/۶)، از دیگر عوامل ایجاد خوف، اتخاذ سیاست‌ها و اعمال افراد است. قرآن کریم در اشاره به نعمت‌های داده شده، قریه‌ای را مثال می‌زند که به دلیل اتخاذ سیاست‌های غلط و اقدامات ناپسند موجب کفران نعمت و به دنبال آن ایجاد ترس در قریه گردیدند. (۶/۷)

نمودار شماره ۵: عوامل ایجاد خوف

۷. راه‌های پیشگیری از خوف

در آیات مربوط به خوف دو راه برای پیشگیری از خوف توصیه شده است اول، توجیه و آگاه سازی عموم مردم. دوم، اعلام مجازات برای آگاهی عموم مردم جهت پیشگیری از ناامنی و ایجاد ترس که به هر دو مورد در یک آیه شریفه اشاره شده است. (کدهای ۷/۱ و ۷/۲)

۸. انواع خوف

در آیات شریفه به دو نوع خوف اشاره شده است؛ اول، خوف مثبت؛ خوفی است که نتیجه خوبی دارد و دارای کارکرد مثبت است مانند ترس از خداوند، دعا به همراه عدم فساد و نیکوکاری. در اینجا امر به دعا شده است و خوف در انجام فساد و انجام کار خوب موجب کارکرد مثبت و در نتیجه استجاب دعا را در پی خواهد داشت. (کد ۳/۲) دوم، خوف‌های منفی؛ خوف‌هایی هستند که نتیجه منفی دارند و خوب نیستند مانند خوف‌های ترس‌آور از دشمن. (کد ۸/۲)

نتیجه‌گیری

موضوع امنیت در قرآن کریم در قالب مفاهیم خاصی طرح و ارایه شده که در این میان واژه خوف به دلیل دلالت بر بعد سلبی امنیت از اهمیت بالایی برخوردار است. خوف آن واکنش طبیعی و انفعال نفسانی است که به‌طور غیر اداری و ناخودآگاه بر اثر انتظار رسیدن امری ناخوشایند یا از دست دادن امری خوشایند، در نفس به وجود می‌آید.

خداوند با ارسال پیامبران و قرآن کریم، دستورات لازم را به انسان‌ها و کل بشریت برای رسیدن به آرامش و عدم خوف بیان فرموده است. در قرآن کریم هم به بسترها و زمینه‌ها و عوامل ایجاد خوف و هم به سیاست‌های نیل به عدم خوف و تأمین‌کنندگان امنیت اشاره شده است. کسانی که در جهت دستورات الهی حرکت می‌کنند در راستای آرامش و عدم خوف قدم بر می‌دارند و کسانی که در جهت خلاف دستورات الهی حرکت می‌کنند هم در خودشان ترس دائمی ایجاد می‌شود و هم در دیگران، ترس و خوف ایجاد می‌کنند. از مجموع آیات شریفه می‌توان نتیجه گرفت که در قرآن کریم به هشت مقوله در خصوص خوف پرداخته شده است. بیشترین موارد از آیات شریفه قرآن کریم به سیاست‌های نیل به عدم خوف مربوط می‌شود. اسلام و قرآن کریم سیاست‌ها و برنامه‌های بسیار مناسبی را برای ایجاد آرامش و عدم خوف در افراد و جامعه توصیه می‌نمایند. این برنامه‌ها در صورت توجه و عمل به آن‌ها منجر به امنیت و آرامش شده و عدم خوف را به دنبال خواهند داشت. بعد از آن بیشترین آیات مربوط به تأمین‌کنندگان امنیت است که در رأس تأمین‌کنندگان امنیت، خداوند، پیامبران، قرآن کریم، شهداء، اولیای الهی، نیکوکاران و صابریین می‌باشند. سپس به عوامل ایجاد خوف مانند حکمران مستبد، اشراف، اسرافکاران، شیطان و اولیای وی و عمل‌کنندگان به دستورات شیطان می‌پردازد. از طرفی خوف دو نوع است، خوف مثبت که کارکرد خوب دارد و خوف منفی که نتیجه خوبی ندارد.

منابع و مأخذ

۱. قرآن کریم (۱۳۸۰)، ترجمه: مهدی الهی قمشه‌ای، قم: انتشارات فاطمه‌الزهرا.
۲. نهج البلاغه (۱۳۷۹)، ترجمه: محمددستی، قم: انتشارات تهذیب.
۳. آر. دی، مک کین لای و آر (۱۳۸۰)، امنیت جهانی: رویکردها و نظریه‌ها، ترجمه: اصغر افتخاری، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی،
۴. آیتی، عبدالمحمد (۱۳۷۴)، ترجمه قرآن، تهران: انتشارات سروش.
۵. افتخاری، اصغر (۱۳۸۱)، تحلیل انتقادی امنیت (در آمدی بر روش‌شناسی انتقادی در مطالعات امنیتی)، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۱۶.
۶. انصاف پور، غلامرضا (۱۳۷۳)، فرهنگ لغات فارسی، (یک جلدی)، چاپ اول، تهران: انتشارات زوآر.
۷. ابن فارس، احمد (۱۳۸۷)، ترتیب معجم مقاییس اللغة، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۸. الهی قمشه‌ای، مهدی (۱۳۸۰)، ترجمه قرآن، قم: انتشارات فاطمه الزهراء.
۹. برازش، علیرضا (۱۳۹۴)، تفسیر اهل بیت علیهم‌السلام، تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.
۱۰. پور یوسف، عباس (۱۳۸۹)، خلاصه تفاسیرالمیزان و نمونه، تهران: نشر شاهد.
۱۱. راغب اصفهانی، حسین (۱۴۰۴ق)، المفردات القرآن، دفتر نشر کتاب.
۱۲. رضایی اصفهانی، محمدعلی و همکاران (۱۳۸۳)، ترجمه قرآن، قم: موسسه تحقیقاتی فرهنگی دارالذکر.
۱۳. شریعتمدار جزائری، سیدنورالدین (۱۳۸۵)، امنیت در اسلام، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۳۴.
۱۴. طباطبایی، سید محمد، حسین (۱۳۸۶)، تفسیر المیزان، مترجم: سیدمحمدباقر موسوی همدانی، چاپ ۲۳، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۱۵. طیب حسینی، سید محمود (۱۳۹۲)، پژوهشی در معنای واژه قرآنی خشیت و تفاوت آن با خوف، دوفصلنامه علمی پژوهشی کتاب قیّم، شماره ۸.
۱۶. عروسی حویزی، عبدعلی (۱۳۹۲)، تفسیر نورالثقلین، مترجم: محمد، مهدی سازندگی و محمدحسن فاطمی نیا، چاپ دوم، قم: نوید اسلام.
۱۷. عسکری، ابوهلال و نورالدین جزایری (۱۴۱۲ق)، معجم الفروق الغویه، قم: انتشارات اسلامی.
۱۸. قرائتی، محسن (۱۳۸۳)، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.

۱۹. قرشی، سیدعلی، اکبر (۱۳۸۷)، *قاموس قرآن*، جلد (۱-۲)، تهران: دارالکتب اسلامیه.
۲۰. کریم پور، نسرین (۱۳۹۳)، *معانی خوف و رجاء در قرآن و تاویل آن در مثنوی مولوی*، پژوهش‌های ادبی - قرآنی، اراک: دانشگاه اراک.
۲۱. کلینی، محمد (۳۲۹ق)، *الکافی*، جلد ۱، قم: دارالحديث.
۲۲. کلینی، محمد (۳۲۹ق)، *الکافی*، جلد ۲، قم: دارالحديث.
۲۳. کلینی، محمد (۳۲۹ق)، *الکافی*، جلد ۸، قم: دارالحديث.
۲۴. گرمارودی، سیدعلی (۱۳۸۴)، *ترجمه قرآن*، تهران: انتشارات قدیانی.
۲۵. لک زایی، شریف (۱۳۸۵)، *امنیت در اسلام*، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۳۴.
۲۶. مشکینی، علی (۱۳۸۱)، *تفسیر نمونه*، قم: الهادی.
۲۷. معین، محمد (۱۳۸۲)، *فرهنگ فارسی*، (یک جلدی) کامل، چاپ دوم، تهران: نشر ندا.
۲۸. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۴)، *تفسیر نمونه*، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۲۹. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۳)، *ترجمه قرآن*، قم: دارالقرآن الکریم (دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی).
۳۰. ملکیان، روح‌الله (۱۳۸۸)، *نماز خوف در قرآن*، فقه اهل بیت علیهم‌السلام، قم: موسسه دائره المعارف اسلامی.
۳۱. مجلسی، محمدباقر (۱۳۶۴)، *بحار الانوار*، جلد ۶۷، تهران: انتشارات اسلامی.
۳۲. مصطفی، ابراهیم و دیگران (۱۳۸۵ ش/ ۱۳۲۷ ق)، *المعجم الوسیط*، تهران: مکتبه المرتضی.
۳۳. هاشمیان فرد، زاهد (۱۳۹۰)، *امنیت در اسلام*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

